

טוצ'ין

(Tuchin; פולנית: Tuczyn). עיירה באוקראינה במחוז רובנו. בין שתי מלחמות העולם היתה בשלטון פולין, ובספטמבר 1939 נכללה בשטח שסופח לברית-המועצות. ערב מלחמת העולם השנייה התגוררו בה כ-3,000 יהודים. ב-6 ביולי 1941 כבשו הגרמנים, ובו ביום ערכו בה האוקראינים, בסיועם של הגרמנים, פוגרום ובו נרצחו כ-70 יהודים, רבים נפצעו ונשדד רכוש רב. למחרת, 7 ביולי 1941, הגיעה לעיירה חוליה של זונדרקומנדו 4a, ועל-פי רשימות שהכינו אוקראינים מקומיים נאסרו 30 יהודים והוצאו להורג.

באותו חודש נצטוו היהודים לענוד את הסימן היהודי (סרט שרוול לבן ועליו מגן-דוד צהוב), לשלם דמי כופר בזהב ולעבוד עבודת כפייה בחקלאות, בבורסקאות וכדומה. הוקם יודנרט, ובראשו הועמד גצל שוורצמן, מהעסקנים הבולטים בעיירה בשלטון הפולנים (הסולטיס [ראש העדה] היהודי). במתן שוחד לגרמנים נדחתה סגירת יהודי ט' בגטו עד ראשית ספטמבר 1942.

עם חיסול יהודי רובנו הסמוכה, הגיעו לט' פליטים, וסיפרו על שהתרחש בעירם. ראשי הציבור בט', החליטו על התנגדות, ובין המארגנים הראשיים היו יושב-ראש היודנרט שוורצמן וסגנו מאיר הימלפרב. נקבעה תוכנית פעולה שהביאה בחשבון את מבנה הגטו – כ-60 בתים חד-קומתיים, פזורים לאורך רחוב אחד. הוחלט להצית את בתי הגטו, לפתוח באש מכלי-נשק כדי לזרוע מבוכה בשורות הגרמנים, ומיד – לפתוח בבריחה כללית ליערות הסמוכים. בכספי היודנרט נרכש נפט, וחולק בין הבתים. אורגנו ארבע קבוצות לוחמות, ובשבילן נרכשו חמישה רובים, 25 אקדחים ורימוני-יד. קבוצת עובדים יהודים ביערות ניסתה להתקשר עם גדוד הפרטיזנים הסובייטי של הקולונל דימיטרי מדביידיב, אך לא הצליחה.

ראשי המארגנים ניצלו את התכנסותם של יהודי הגטו לתפילות יום הכיפורים (21 בספטמבר 1942), הציגו בפניהם את תוכנית המרד והדריכו את הציבור כיצד לפעול.

ביום ג' בערב, אור ל-23 בספטמבר 1942, הוטל מצור על הגטו. ראשי המרד הכריזו על כוננות מלאה, והקבוצות הלוחמות תפסו עמדות, שתיים ליד שני שערי הגטו, אחת במוצא אחד הרחובות, ורביעית היתה עתודה ליד בית היודנרט.

ביום 24 בספטמבר עם שחר נעו הגרמנים ושוטרי העזר האוקראינים לעבר גדרות הגטו. על-פי אות מוסכם הוצתו בתי הגטו ומחסני הגרמנים שעל גבולו.

הקבוצות הלוחמות פתחו באש מכלי נשקן, גדר הגטו נפרצה והציבור נקרא לברוח. בחסות העשן והיריות ברחו ליערות כ-2,000 נפש – כשני-שלישים מתושבי הגטו, וביניהם נשים עם ילדיהן וזקנים. האש והיריות נמשכו כול יום ה וכן למחרתו, ביום 25 בספטמבר. כמה גרמנים ושוטרי עזר אוקראינים נהרגו, ומספר פצועיהם לא נודע. מן היהודים נפלו כשליש מתושבי הגטו, וביניהם כמעט כול הלוחמים. המרד נסתיים ביום השבת 26 בספטמבר,

משהתייצבו ראשי המרד, שורצמן והימלפרב, בפני המפקד הגרמני, ונורו ונקברו בבית-
הקברות היהודי.

גורל הבורחים היה קשה. בתוך שלושה ימים נתפסו מחציתם ונרצחו. כ-300 נשים עם
תינוקות בידיהן לא יכלו לעמוד בתנאי היער, שבו לעיירה ונורו. מהנותרים מתו רבים, ואחרים
הוסגרו או נרצחו בידי איכרים. כעבור זמן מה הצטרפו צעירים ליחידות פרטיזנים סובייטיות,
ונפלו בקרבות. ביום שחרור ט', 16 בינואר 1944, שרדו באיזור רק כשתי עשרות מיהודיה.